

АВТОРСЬКЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 347

Д.В. Смерницький,
кандидат юридичних наук

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ ТА ОБЛІКУ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ, ДОСЛІДНО-КОНСТРУКТОРСЬКИХ РОБІТ І ДИСЕРТАЦІЙ

У статті розглянуто питання адміністративно-правового регулювання реєстрації та обліку науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій.

Ключові слова: реєстрація, науково-дослідна робота, дослідно-конструкторська робота, дисертація, промислова власність, патент.

В статье рассмотрен вопрос административно-правового регулювання реєстрації та обліку науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій.

Ключевые слова: реєстрація, науково-дослідницька робота, дослідно-конструкторська робота, дисертація, промислова власність, патент.

The issue of an administrative and legal regulation of registration of the research scientific works, development projects and dissertations are considered in the paper.

Keywords: registration, scientific research work, development and design work, thesis, industrial property, patent.

Розглянемо порядок державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які проводяться за бюджетні кошти. Реєстрація проводиться відповідно до Порядку державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій, який затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 27 жовтня 2008 року № 977 та зареєстрований в Міністерстві юстиції України 6 квітня 2009 року за № 312/16328 [1]. Положення [1] розроблено відповідно до статті 11 Закону України “Про науково-технічну інформацію” [2] від 25 червня 1993 року та постанови Кабінету Міністрів України від 31 березня 1992 року № 162 “Про державну реєстрацію науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій” [3].

Згідно з п. 1.2, Порядок [1] визначає вимоги щодо організації робіт з державної реєстрації та обліку відкритих (несекретних) науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт (далі – НДР (ДКР), зокрема, тих, які виконуються в межах проектів та програм міжнародного наукового й науково-технічного співробітництва і

захищених дисертацій (далі – дисертації), а також вимоги до поширення відповідної інформації.

Державна реєстрація та облік НДР (ДКР) і дисертацій здійснюються з метою створення необхідних умов для інформаційного забезпечення: творчої праці вчених, наукових, науково-педагогічних, інженерно-технічних працівників, аспірантів, докторантів та здобувачів наукових ступенів; обґрунтованого планування та уникнення дублювання тематики НДР (ДКР) і дисертацій; проведення наукових та науково-технічних експертиз тематики та результатів виконаних НДР (ДКР) і дисертацій; прискорення практичного впровадження результатів наукової та науково-технічної діяльності; контролю за цільовим призначенням та ефективністю використання державних бюджетних коштів для наукової та науково-технічної діяльності.

Обов'язковій державній реєстрації та обліку підлягають, згідно з п. 1.4 Порядку [1], відкриті (несекретні) НДР (ДКР), що виконуються в наукових установах, вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації, на підприємствах та в організаціях України, фінансування яких повністю або частково здійснюється за рахунок коштів державного бюджету. Також обов'язковому державному обліку підлягають захищені на засіданнях спеціалізованих вчених рад дисертації.

Отже, Порядок [1] передбачає обов'язкову реєстрацію НДР (ДКР) всіма суб'єктами, що виконують їх за бюджетні кошти, у тому числі вищими навчальними закладами (ВНЗ). Надто часто доводиться чути, що ВНЗ не повинні реєструвати НДР (ДКР), але, як ми бачимо, це не так. Навіть без виділення додаткових бюджетних коштів у разі фінансування заробітної плати працівників ВНЗ за рахунок бюджетних коштів, по НДР (ДКР) повинна складатися калькуляція робіт, визначатися їхня вартість та проводитися державна реєстрація.

Відкриті (несекретні) НДР (ДКР), що виконуються юридичними та фізичними особами (далі – Виконавці) за власний рахунок, реєструються ними на добровільних засадах.

Замовниками НДР (ДКР) можуть виступати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, незалежно від форм власності та підпорядкування, а також фізичні особи (далі – Замовник).

Нами пропонується проводити реєстрацію всіх форм наукової і науково-технічної діяльності, визначених Законом України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [4], незважаючи на джерела фінансування. Таким чином, у країні створюється якнайповніша база наукових досліджень.

Функції щодо державної реєстрації та обліку розпочатих, виконуваних і закінчених НДР (ДКР), науково-технічної продукції, створюваної під час проведення НДР (ДКР), і дисертацій, а також із підготовки й видачі в установленому порядку інформаційних матеріалів на запит органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, громадян України, формування фондів документів, поширення відповідної інформації здійснює згідно з п. 1.5 Порядку [1] Український інститут науково-технічної та економічної інформації (далі – УкрІНТЕІ).

Відповідно до п. 1.6. Порядку [1] підставою для проведення державної реєстрації та обліку розпочатих, виконуваних, закінчених НДР (ДКР) і дисертацій є комплект оформлених згідно з вимогами цього Порядку і поданих до УкрІНТЕІ реєстраційних, облікових і звітних документів, а саме: реєстраційна картка НДР

(ДКР) (далі – РК) є документом, яким Виконавець повідомляє УкрІНТЕІ про свої наміри щодо виконання НДР (ДКР); облікова картка НДР (ДКР) (далі – ОК) і звіт про НДР (ДКР) є документами, якими Виконавець повідомляє УкрІНТЕІ про хід виконання й завершення робіт із НДР (ДКР); інформаційна картка науково-технічної продукції (далі – ІК НТП) є документом, яким Виконавець повідомляє УкрІНТЕІ про науково-технічну продукцію, яку створено в результаті проведення НДР (ДКР); облікова картка дисертації (далі – ОКД), автореферат і дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата чи доктора наук є документами, якими спеціалізована вчена рада повідомляє УкрІНТЕІ про захист дисертації.

Аналізуючи положення першого розділу Порядку [1], зазначимо, що у розділі встановлено необхідну номенклатуру документації, яка забезпечує надання УкрІНТЕІ повної інформації щодо виконуваних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт та захищених дисертацій, яка надалі становитиме основу для створення державної бази даних.

Проаналізуємо вибірково вимоги до оформлення реєстраційно-облікових та звітних документів, які викладені у розділі V Порядку [1].

Згідно з п. 5.1. Порядку [1], при заповненні карток слід суворо дотримуватися формату відповідного поля.

Підстави для проведення НД і ДКР викладені у полі 7146, а саме:

7146 “Підстави для проведення НДР (ДКР)” – зазначається відповідний код: 34 – “Договір з міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади”; 52 – “Договір з вітчизняним підприємством, установою, організацією”; 09 – “Договір із закордонним Замовником”; 43 – “Власна ініціатива” (якщо НДР (ДКР) виконується з власної ініціативи за кошти Виконавця); 25 – “Договір з фізичною особою”, замовником НДР (ДКР) виступає фізична особа, за рахунок коштів якої вона виконується.

У ході аналізу підстав для проведення НД і ДКР постає питання, яким чином заповнювати ці поля у разі, коли відомча науково-дослідна установа чи вищий навчальний заклад проводить НД і ДКР за рахунок державних коштів, котрі йому перерахував центральний орган виконавчої влади, якому він підпорядкований. Кошти, які перераховано на наукову діяльність на відповідний період без укладання будь-яких договорів. Під ці кошти центральний орган виконавчої влади дає доручення на проведення наукових досліджень, приймає виконану роботу, а також звіт науково-дослідної установи про проведену за відповідний період роботу та витрачені на неї кошти. У описаному випадку заповнити форму реєстраційної картки неможливо, адже такий випадок не передбачено в ній. Водночас за цією схемою працює більша частина відомчих наукових установ, які знаходяться на державному фінансуванні, у тому числі, мабуть, і УкрІНТЕІ. Передбачені в реєстраційній картці поля для інформації більш підходять госпрозрахунковим підприємствам. Тому, на нашу думку, слід внести зміни, доповнивши поле 7146 “Підстави для проведення НДР (ДКР)” кодом – “замовлення міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади”. Це дасть змогу розширити номенклатуру робіт, що реєструється. Замовлення міністерство відомчій науково-дослідній установі може надавати в різній формі, як-то листом, наказом (розпорядженням), протоколом наради, іншими документами, а не тільки так, як це визначено договором.

Ще одне поле – 7209 “Статус виконавця” – зазначається залежно від статусу Виконавця як учасника НДР (ДКР), відповідний код 17 – “Головний Виконавець”; 71 – “Співвиконавець”.

Також поле – 7210 “Державний реєстраційний номер НДР (ДКР) головного виконавця” – при заповненні РК Співвиконавцем зазначається державний реєстраційний номер НДР (ДКР), що зареєстрована головним Виконавцем в УкрІНТЕІ.

Аналізуючи інформацію, яку необхідно зазначати в полі 7209 та 7210, зауважимо, що в них ідеться про статус виконавців, один із яких визначений за п. 71 як “Співвиконавець”, але, відповідно до Державних стандартів на проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт ДСТУ 3973-2000 “Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання науково-дослідних робіт. Загальні положення” [5] та ДСТУ 3974-2000 “Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання дослідно-конструкторських робіт. Загальні положення” [6], більш вживаним є поняття “виконавець складової частини” НДР та ДКР. Відповідно до п. 5.2.4. та п. 5.2.5, а також згідно з п. 5.2.6. ДСТУ 3974-2000 “Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання дослідно-конструкторських робіт. Загальні положення”, визначено поняття “виробник продукції” [6]. Враховуючи наведене вище, пропонується внести доповнення до п. 71 поля 7209, а також до поля 7210, замінивши слово “співвиконавець” на словосполучення “виконавець складової частини”. Крім того, необхідно розглянути питання про доцільність реєстрування своїх робіт виробником продукції в рамках виконання дослідно-конструкторської роботи чи внесення інформації про виробника продукції ДКР головним виконавцем або виконавцем складової частини ДКР. Але для цього необхідно провести корегування форм реєстраційної, облікової та інформаційної карток, вводячи спеціальні поля та коди для інформації про виробника продукції за ДКР. У разі ненаведення інформації про виробника продукції ДКР інформація щодо дослідно-конструкторської роботи буде неповною, адже кожен виконавець ДКР, заповнюючи реєстраційні документи, відтворює тільки свої роботи за ДКР та затрачені тільки ним кошти на вказані роботи.

Розглянемо зазначення інформації щодо джерела фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Код джерела фінансування – зазначається відповідний код: 7713 – кошти державного бюджету – державні бюджетні асигнування на наукові дослідження; 7714 – кошти місцевого бюджету; 7722 – кошти підприємств, установ, організацій України; 7716 – кошти замовників іноземних держав; 7704 – власні кошти – кошти підприємства, установи, організації, фізичної особи на виконання ініціативних робіт; 7705 – кошти інших джерел; 7706 – безоплатно – код проставляється, якщо НДР (ДКР) проводяться безоплатно за договірними умовами (договір про науково-технічне співробітництво тощо).

Аналізуючи визначені в Порядку [1] джерела фінансування, зазначимо, що коди визначені є надто обмеженими. У випадку, коли центральний орган виконавчої влади перераховує відомчій науковій установі кошти, які отримує з державного бюджету, але не за відповідною статтею – “на наукові дослідження”, то в цьому разі практично неможливо визначити необхідний код для заповнення. Звісно, можливо поставити код “7705 – кошти інших джерел”, але ця інформація не буде нести конкретного значення, не буде видно, що це саме бюджетні кошти. Тому доцільно код “7713 – кошти державного бюджету – державні бюджетні асигнування

на наукові дослідження” викласти в новій редакції “7713 – кошти державного бюджету”, що розширить сферу застосування цього коду.

Крім того, виникає великий сумнів щодо правильності коду “7706 – безоплатно – код проставляється, якщо НДР (ДКР) проводяться безоплатно за договірними умовами (договір про науково-технічне співробітництво тощо)”. Безоплатних робіт для держави та й для установ і організацій, які фінансують проведення робіт, бути не може. Адже навіть якщо дві організації працюють за договором про науково-технічне співробітництво та передають результати НД і ДКР один одному безоплатно, то все-одно працівники, які виконують ці роботи, отримують заробітну плату. Отже, робота оплачується в повному обсязі й має реальну вартість, яка у випадку бюджетних організацій оплачується за кошти державного бюджету, а в інших випадках – за кошти тих організацій, які фінансують заробітну плату працівників. Підбиваючи підсумки, на нашу думку, слід код “7706 – безоплатно” виключити з реєстраційної картки.

Здійснюючи аналіз Порядку державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [1], звертати увагу також на надання необхідної інформації щодо проведення патентних пошуків за науково-дослідними та дослідно-конструкторськими роботами. Нормативні документи, які обумовлюють сферу інтелектуальної власності, де задіяні державні кошти, є Державні стандарти України, а саме ДСТУ 3574-97 “Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання і оформлення” [7] та ДСТУ 3575-97 “Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення” [8]. Так, у ДСТУ 3574-97 [7] та ДСТУ 3575-97 [8] у розділі 1 “Галузь використання” зазначено, що вимоги цього стандарту є обов’язковими для суб’єктів господарської діяльності, що діють на території України, діяльність яких повністю або частково фінансується з державного бюджету. Для всіх інших суб’єктів господарської діяльності вимоги стандарту мають рекомендаційний характер.

З якою ж метою встановлені такі норми й чому тільки для суб’єктів, які фінансуються з державного бюджету?

Цією нормою Держава намагається зберегти та раціонально використати бюджетні кошти. Суб’єкти господарської діяльності, діяльність яких повністю або частково фінансується з державного бюджету, повинні перед початком наукових досліджень та науково-технічних розробок провести патентні дослідження та перевірити на патентну чистоту об’єкт, який вони прагнуть розробити. У ході проведення патентних досліджень встановлюється реальна ситуація щодо об’єкта інтелектуальної власності, який створюється. Так, якщо об’єкт “патенточистий”, то сміливо можна розпочинати дослідження та витратити державні кошти, якщо ж ні – витрачання коштів буде марне, оскільки такий об’єкт вже існує й охороняється відповідними охоронними документами на право володіння інтелектуальною власністю. У такому випадку доцільніше не витратити кошти на повторну розробку, а придбати дозвіл у власника охоронного документу на використання об’єкта інтелектуальної власності.

Як бачимо, ці стандарти дійсно прагнуть забезпечити збереження державних коштів, опікуючись витрачанням коштів на наукові дослідження та науково-технічні розробки. Водночас вони стосуються лише промислової власності, так як це зазначають патентні дослідження, а як відомо – патент є охоронним документом, який охороняє промислову власність (винаходи, корисні моделі та промислові зразки).

Продовжимо аналіз Порядку державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [1].

Відповідно до п. 3.2. розділу III Порядку [1] подання звіту про НДР (ДКР) є обов'язковим. Подання заявки на винахід, факт публікації статті та депонування рукопису, захист дисертації, передача звіту про НДР (ДКР) Замовнику не звільняють Виконавця НДР (ДКР) від подання звітних документів до УкрІНТЕІ.

Пунктом 5.5. Порядку [1] встановлені вимоги до оформлення інформаційної картки науково-технічної продукції.

Так, у формі інформаційної картки у полі за номером 1005 “Права інтелектуальної власності” – зазначається відповідний код: 5.1. – є ліцензійна угода; 5.2. – отримано патент; 5.3. – “ноу-хау”; 5.4. – за договорами; 5.5. – подано заявку на патент; 5.6. – інше (вказати). За наявності патенту зазначаються дані щодо виду патенту, номера патенту або заявки, власника патенту, об'єкта патентування та зазначаються країни, на які поширюється дія патенту.

У полі 1004 “Форми та умови передачі продукції” зазначається відповідний код: 4.1. – продаж ліцензії; 4.2. – продаж “ноу-хау”; 4.3. – продаж патенту; 4.4. – продаж продукції; 4.5. – навчання персоналу; 4.6. – інвестиції; 4.7. – спільні НДР (ДКР); 4.8. – спільне виробництво; 4.9. – інше (вказати).

Аналізуючи пп. 3.2. та 5.5. Порядку [1], слід зазначити, що інформація щодо об'єктів інтелектуальної власності подається тільки щодо створених об'єктів та об'єктів, що охороняються. В Порядку [1] не передбачено подання інформації стосовно проведення патентних досліджень на предмет патентної чистоти згідно з ДСТУ 3574-97 [7] та ДСТУ 3575-97 [8]. З метою усунення цього недоліку та забезпечення аналізу науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт на предмет порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності, дублювання в державі робіт, подвійного витрачання державних коштів, нами пропонується встановити в Порядку [1] норму щодо подання при реєстрації НД і ДКР (разом з реєстраційною картою) патентного формуляру згідно з ДСТУ 3574-97 “Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання і оформлення” [7] та звіту про патентні дослідження згідно з ДСТУ 3575-97 “Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення” [8].

Продовжуючи аналіз Порядку державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [1], зазначимо, що до завдань УкрІНТЕІ як установи, на яку покладено державну реєстрацію та облік науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій, згідно з розділом VII Порядку [1] відноситься: забезпечення державної реєстрації та обліку НДР (ДКР) і дисертацій (п. 7.1. Порядку [1]); проведення науково-методичної роботи з питань організації державної реєстрації та обліку НДР (ДКР) і дисертацій (п. 7.2. Порядку [1]); формування державного фонду першоджерел і ведення автоматизованої бази даних НДР (ДКР), науково-технічної продукції та дисертацій (п. 7.3. Порядку [1]); здійснення організації довідково-інформаційного забезпечення фізичних осіб і юридичних осіб усіх форм власності (п. 7.4. Порядку [1]); сприяння формуванню ринку науково-технічної продукції (п. 7.5. Порядку [1]).

Підводячи підсумки розгляду Порядку державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [1], який затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 27 жовтня 2008 року № 977 та зареєстрований в Міністерстві юстиції України 6 квітня 2009 року за № 312/16328, слід зазначити, що, як було сказано вище, до номенклатури

наукових досліджень, на які розповсюджується дія Порядку [1] державної реєстрації, необхідно включити весь перелік форм наукової та науково-технічної діяльності, а також внести запропоновані зміни та доповнення до Порядку [1], які усунуть неточності та поліпшать процес реєстрації.

Наступним нормативним документом, який регламентує сферу інформаційного забезпечення наукової діяльності, є Порядок державного обліку секретних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [9], який затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 09.06.2009 № 494 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 8 липня 2009 року за № 606/16622. Згідно з п. 1.1, цей Порядок [9] розроблено відповідно до законів України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [4], “Про державну таємницю” [10]; постанови Кабінету Міністрів України від 10.03.94 № 155 “Про державний облік засекречених науково-дослідних, дослідно-конструкторських розробок і дисертацій” [11], з урахуванням Порядку організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях [12], затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.10.2003 № 1561-12; Порядку здійснення заходів з охорони державної таємниці під час проведення секретних науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт [13], затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1082.

Цей Порядок [9], згідно з п. 1.2 визначає вимоги щодо організації та проведення робіт з державного обліку секретних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій.

Державний облік секретних НДР (ДКР) і дисертацій здійснюється з метою створення необхідних умов для інформаційного забезпечення: обґрунтованого планування та уникнення дублювання тематики секретних НДР(ДКР) і дисертацій; проведення наукових та науково-технічних експертиз тематики та результатів виконаних секретних НДР (ДКР) і дисертацій; творчої праці наукових, науково-педагогічних, інженерно-технічних працівників, аспірантів, докторантів та здобувачів наукових ступенів; прискорення практичного впровадження результатів наукової та науково-технічної діяльності.

Обов'язковому державному обліку, відповідно до п. 1.4. Порядку [9], підлягають НДР (ДКР), які мають гриф секретності “цілком таємно” та “таємно”, що виконуються в наукових установах, вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації, на підприємствах та в організаціях України, фінансування яких повністю або частково здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, а також захищені на спеціалізованих учених радах дисертації, які мають гриф секретності “цілком таємно” та “таємно”.

Замовниками НДР (ДКР) можуть бути органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та підпорядкування.

НДР (ДКР), які мають гриф секретності “цілком таємно” та “таємно”, що виконуються юридичними особами за власний рахунок, реєструються ними на добровільних засадах відповідно до вимог цього Порядку [9].

Функції щодо державного обліку розпочатих, виконуваних, закінчених секретних НДР (ДКР) і дисертацій, а також щодо видання сигнальної інформації про зазначені розробки покладено, згідно з п. 1.5. Порядку [9], на Український інститут науково-технічної та економічної інформації.

Проводити більш детальний аналіз Порядку державного обліку секретних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [9] немає сенсу, адже він має такі ж недоліки, як і Порядок державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [1]. Тому пропозиції щодо вдосконалення Порядку державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [1] в повній мірі стосуються і Порядку державного обліку секретних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій [9].

Однак необхідно більш детально розглянути пропозицію щодо встановлення в Порядку норм щодо подання при реєстрації НД і ДКР (разом з реєстраційною карткою) патентного формуляру згідно з ДСТУ 3574-97 “Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання і оформлення” [7] та звіту про патентні дослідження згідно з ДСТУ 3575-97 “Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення” [8] з метою забезпечення аналізу науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт на предмет порушення прав на інтелектуальну власність, дублювання в державі робіт, подвійного витрачання державних коштів. Цю норму, яка була запропонована до Порядку державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій неможливо виконати силами наукової установи, яка реєструє секретну науково-дослідну, дослідно-конструкторську роботу чи дисертацію, адже інформація за цим напрямом є секретною, можливий пошук тільки у відкритих джерелах. Отже, нами пропонується, щоб установа, яка реєструє НД і ДКР разом з реєстраційною карткою, подавала документи щодо патентних досліджень, здійснених за відкритими джерелами інформації. Крім того, установа, яка реєструє секретну НД і ДКР, повинна подати запит на проведення патентних досліджень за секретною темою до відповідної державної установи, на яку покладено здійснення реєстрації об'єктів інтелектуальної власності. Після проведення патентних досліджень, державної установи, на яку покладено здійснення реєстрації об'єктів інтелектуальної власності, вона передає необхідні документи до Українського інституту науково-технічної та економічної інформації. Запропонована схема забезпечить належне виконання чинних нормативних документів, як у сфері інтелектуальної власності, так і у сфері інформаційного забезпечення наукової і науково-технічної діяльності.

Розглянемо більш детально нормативні документи, які регламентують діяльність державної установи, на яку покладено здійснення реєстрації об'єктів інтелектуальної власності.

Розглянемо наразі закони України, які регламентують охорону прав на інтелектуальну власність, а саме: Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [14], Закон України “Про охорону прав на промислові зразки” [15], Закон України “Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем” [16] та Закону України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” [17].

Так, ст. 3 “Повноваження Установи у сфері охорони прав на винаходи (корисні моделі) Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [14] встановлює, що Установа забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони прав на винаходи і корисні моделі, для чого організовує роботу щодо перепідготовки кадрів державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Ст. 8 встановлює, що право на одержання патенту має винахідник, якщо інше не передбачено цим Законом та ст. 9 – що право на одержання патенту на службовий

винахід (корисну модель) має роботодавець винахідника. Роботодавець повинен протягом чотирьох місяців від дати одержання від винахідника повідомлення подати до Установи заявку на одержання патенту чи передати право його одержання іншій особі або прийняти рішення про збереження службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації. Ст. 12 п. 1 встановлено, що особа, яка бажає одержати патент (деклараційний патент) і має на це право, подає до Установи заявку та п. 2 – за дорученням заявника заявку може бути подано через представника у справах інтелектуальної власності або іншу довірену особу. Крім того, ст. 12 п. 3-11 встановлено норми до оформлення заявки.

Експертизу заявки розписано дуже вдало у ст. 16 Закону [14]. Так у 18 пунктах детально викладено вимоги до експертизи та визначено цілу низку таких експертиз. П. 1 встановлює, що експертиза заявки має статус науково-технічної експертизи, складається з попередньої експертизи, формальної експертизи та, за заявкою стосовно патенту на винахід (секретний винахід), – кваліфікаційної експертизи і проводиться закладом експертизи відповідно до цього Закону та правил, встановлених на його основі Установою.

Крім того, ст. 19 Закону [14] “Конфіденційність заявки” встановлено, що з дати надходження заявки до Установи й до публікації відомостей про заявку або публікації відомостей про видачу патенту матеріали заявки вважаються конфіденційною інформацією.

Проаналізувавши Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [14], зазначимо, що при встановленні норм щодо оформлення заявки, проведення експертизи заявки, норм щодо термінів подання заявки роботодавцем тощо відсутні норми щодо проведення Установою за секретними НД і ДКР патентних досліджень з оформленням патентного формуляру, згідно з ДСТУ 3574-97 “Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання і оформлення” [7], та звіту про патентні дослідження згідно з ДСТУ 3575-97 “Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення” [8].

Розглянувши Закон України “Про охорону прав на промислові зразки” [15], Закон України “Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем” [16] та Закону України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” [17], слід констатувати, що в них також відсутні норми щодо проведення Установою патентних досліджень за секретними НД і ДКР.

Виходячи з аналізу нормативної бази стосовно об’єктів інтелектуальної власності, нами пропонується встановити в законах України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [14], “Про охорону прав на промислові зразки” [15], “Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем” [16] та “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” [17] норму в такій редакції: “Установа зобов’язана в разі відповідного запиту суб’єкта, який проводить секретні НД і ДКР, здійснити патентні дослідження згідно з ДСТУ 3575-97 “Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення” [8] з оформленням звіту про патентні дослідження та патентного формуляру згідно з ДСТУ 3574-97 “Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання і оформлення” [7]. Матеріали направляються до Українського інституту науково-технічної та економічної інформації при оформленні реєстраційної картки за секретними НД і ДКР. Установа здійснює патентні дослідження безкоштовно за НД і ДКР, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету, а в інших випадках – на договірних засадах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Порядок державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій : Наказ Міністерства освіти і науки України від 27 жовтня 2008 року № 977.
2. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25 червня 1993 року № 3322-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 33. – Ст. 345.
3. Про державну реєстрацію науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 1992 р. № 162.
4. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13 грудня 1991 року № 1977-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 12. – Ст. 165.
5. Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання науково-дослідних робіт. Загальні положення : ДСТУ 3973-2000.
6. Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання дослідно-конструкторських робіт. Загальні положення : Державний стандарт України ДСТУ 3974-2000.
7. Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення : ДСТУ 3574-97. – [Чинний від 1998.01.01]. – К. : Держстандарт України, 1997. – 7 с.
8. Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення : ДСТУ 3575-97. – [Чинний від 1998.01.01]. – К. : Держстандарт України, 1997. – 14 с.
9. Порядок державного обліку секретних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій : Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.06.2009 № 494.
10. Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 року N 3855-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 16. – Ст. 93.
11. Про державний облік засекречених науково-дослідних, дослідно-конструкторських розробок і дисертацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.1994 № 155.
12. Порядок організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.10.2003 № 1561-12.
13. Порядок здійснення заходів з охорони державної таємниці під час проведення секретних науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1082.
14. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
15. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.
16. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : Закон України від 5 листопада 1997 року № 621/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 8. – Ст. 28.
17. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.

Отримано 4.10.2013